

י"ד ט"ו ביהמ"ד למניחי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 497

מסכת קידושין נ"ג-נ"ט

בס"ד, ג' כסלו תשס"ט

השבוע בגליון

- ◆ מדוע אין משיבים את חיי המסחר?
- ◆ עדותו של בלש
- ◆ כיצד דיינים נוטלים שכר על עריכת גיטין?
- ◆ גלגולה של דירה ברמת גן
- ◆ שותפות בבניין הארץ

- ◆ השלכת אפרסקים לפני החתן והכלה
- ◆ פרי השקד-סמל לברכה
- ◆ זהירות בכבוד דברי המאכל
- ◆ ברכת אילנות על עצי ערלה
- ◆ תאריהם של תלמידי חכמים

◆ מכירת פירות שביעית

דף נ/ב המקדש בערלה

השלכת אפרסקים לפני החתן והכלה

במשנתנו מבואר, כי אדם שקידש אשה בפירות של ערלה - אין האשה מקודשת, שהרי פירות ערלה אסורים בהנאה, ונתינתם לאשה אינה נחשבת כנתינת דבר השווה פרוטה. מאחר שפרי ערלה אינו ראוי לאכילה, דנו הפוסקים אם צריך לנהוג בו בזהירות ובכבוד כדברי מאכל אחרים הראויים לאכילה. נידון זה בא לידי ביטוי גם לגבי המנהג לזרוק דברי מאכל לפני החתן והכלה, כפי שיבואר להלן.

פרי השקד-סמל לברכה: בתקופת התלמוד רווח המנהג להשליך שקדים ואגוזים לפני החתן והכלה, כדי להרבות את השמחה (ברכות נ/ב). בספר "טעמי המנהגים" (סימן תקמ"מ) מבאר, כי לא לחינם השליכו לפני החתן והכלה אגוזים ושקדים ולא פירות אחרים, שכן, "**אגוז**" בגימטריה "**חטא**" ו"**טוב**" וזריקתו עליהם באה לרמז שביום זה נמחלים עוונותיהם (רש"י, בראשית לו/ג). גם זריקת **שקד** מסמלת ברכה לזוג הצעיר, שיזכו להעמיד דורות במהרה כפי שפרי השקד ממחר לפרוח. בתקופות מאוחרות יותר נהגו להשליך חיטים לפני החתן והכלה, כדי לרמז לסימן ברכה, כמאמר הפסוק (תהילים קמז/ד): "**הַשֶּׁם גְּבוּלְךָ שְׁלוֹם חֶלֶב חֲטִיִּים יִשְׁבְּעֶךָ**" ("אבודרהם" סדר ברכת אירוסין ונישואין). בספר "הרוקח" (סימן שנ"ב), כתב, שבשעה זו ראוי לברך את החתן והכלה שיפרו וירבו, כחיטים המתרבות במהרה.

זהירות בכבוד דברי המאכל: בגמרא (ברכות, שם) מבואר כי יש להקפיד על כבוד דברי המאכל, ומשום כך אין להשליך לפני החתן אגוזים וקליות בימי החורף, מאחר שבתקופה זו הם מיטנפים בנפילתם ארצה. ה"שולחן ערוך" (או"ח סימן קע"א סעיף ה') גם מזהיר את הזורקים חיטים לפני החתנים, לטאטא את המקום לאחר מכן, כדי שלא יושחתו החיטים ברגלי ההולכים.

השלכת פירות ערלה לפני החתן: אחר שלמדנו שאסור להשליך פירות שעלולים להתקלקל, יש לברר אם גם פרי ערלה מוגדר כ"דבר מאכל", או שמא מאחר שהפרי אסור באכילה ואינו ראוי לשימוש, אין הוא מוגדר כדבר מאכל. אם פירות הערלה מוגדרים כ"דבר מאכל",



דבר העורך

בעוד 31 יום
מתחילים ללמוד
סדר נזיקין

לסגור את בית המרוח

אצבעותיו התמקמו במיומנות על ברז החבית המעוקל. "ככה. ימינה, למטה, ולסובב בעדינות עד הסוף. את הכוס יש להטות על צדה, כדי שהמשקה יפגע בדופן ויתפזר לצדדים. ככה הם אוהבים אותו". את הסברו המדויק בלעו שתי עיניים שחורות של ילד תאב-ידע, אשר השתוקק לדעת הכל על הכל. בעוד הילד מתבונן בידי המזדרזות רצוא ושוב מן החבית אל הדלפק, נזכר המוזג באירוע זהה שהתרחש באותו מקום לפני ארבעים שנה. הוא ואבא שלו, הוא עמד ליד אביו וספג בסקרנות את הסברו של אביו על הברז המעוקל. אביו גם הוסיף בקריצה, כי המשקה הקולח על דפנות הכוס מנקה שאריות שלא מורקו... בעודו נזכר בחווייה הנושנה, החליט: היה לא תהיה! הוא לא יניח את ידו לכך שבבוא היום בנו יסביר לבנו-נכדו, איך למזוג במיומנות משקה חריף לאיכרים מבוסמים. היה לא תהיה.

בית המרוח עמד על תלו כבר מאה ושישים שנים, וניהולו עבר מדור לדור. הוא זוכר במעורפל שמועה שעברה במשפחה בלחש, כי לפני כמאה ושלושים שנים התפצלה המשפחה בעקבות מחלוקת מרה על ירושת בית המרוח, אך מאז ואילך היה בית המרוח עובר בירושה בהשקט ובשלווה, בעקבות תקנת אחד האבות המייסדים כי רק בן שסייע במלאכה מילדותו יזכה בירושה בבוא היום. בנו השלישי כבר החל לסייע לו, ואפילו פיתח שיטה לניקוי שתי

עילוי נשמה

הר"ר **אהרון ברמן** ז"ל
ב"ר יעקב הלוי ז"ל
נלב"ע ביום ה' בכסלו תשמ"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידו **יעקב ז'ק** (ברמן ומשפ' שיחיו

עילוי נשמה

הר"ר **משה לויט** ז"ל
ב"ר קלמן הלוי ז"ל נלב"ע ז' בכסלו תשכ"ד
ומרת **אסיה לויט** ע"ה
ב"ר אפרים ז"ל נלב"ע ט"ו בניסן תשס"ב

תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

עילוי נשמה

הר"ר **דב פרשן** ז"ל
ב"ר אברהם ז"ל
נלב"ע ש"ק ב' בכסלו תשנ"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידו הר"ר **שמחה רשף**
ומשפחתו שיחיו - גבעתיים

נד' ה'

נשמת אדם

לעילוי נשמת

הר"ר **צבי בהרב** ז"ל ב"ר אשר זעליג ז"ל

נלב"ע ב' בכסלו **תנצב"ה**

הונצח ע"י ידידו בני המשפחה שיחיו



יש להמנע מהשלכת פירות ערלה רכים, כגון אפרסקים, העלולים להתקלקל בעקבות הזריקה. אולם, אם פירות אלו אינם מוגדרים כדבר מאכל, אין סיבה להמנע מהשחתתם וקילקולם, ומותר להשליכם לפני החתן והכלה. בשאלה זו דן בעל "פרי מגדים" (או"ח סימן קע"א ס"ק א') שהכריע לאסור זאת, מאחר שמלבד הצורך לשמור על המאכלים שלא יאבדו ויושחתו, יש גם איסור **לבזות** דבר מאכל, והמבזה דבר מאכל נראה כמי שבוטט בטובתו של מקום.

עדיין יש להבין מדוע מותר לזרוק פירות ערלה שאינם נשחתים בעקבות זריקתם כגון, קליות ואגוזים? הרי פירות ערלה **אסורים בהנאה** ועצם השימוש בהם נחשב כהנאה מפירות ערלה. בעל "פרי מגדים", מציין שני טעמים להתיר השלכת פירות ערלה לפני החתן והכלה: **א.** יש לחלק בין הנאת **אכילה**, שהיא שימוש בעצם הפרי - האסורה, לבין הנאת הזריקה, שהיא שימוש חיצוני בפרי - שאינו אסור. **ב.** מאחר שזורקי הפירות אינם מתכוונים להנאת עצמם אלא לסימן טוב ושפע ברכה, הם נחשבים כמקיימי מצווה ולא כנהנים לצורך עצמם, והרי זה בכלל "מצוות לאו להנות ניתנו", שלהנאת המצוות אין מתייחסים כאל הנאה גשמית רגילה.

ברכת אילנות על עצי ערלה: נידון רחב נוסף קיים בספרי הפוסקים, כתוצאה מכך שפירות ערלה אסורים בהנאה. את הספק עורר הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (או"ח סימן רכ"ו) שדן, האם אין לברך ברכת האילנות על עצי ערלה, שהרי נוסח הברכה הוא "**להנות בהם בני אדם**", ומפירות אלו אסור ליהנות. אמנם, יש מהפוסקים ("ערב פסח" עמ' כ"ב) שכתבו, כי ברכת האילנות אינה ברכה מיוחדת על האילן שבפניו עומדים לברך, אלא ברכה כללית על כל האילנות, וממילא ניתן לברך גם על אילן ערלה. כמו כן, מאחר שבשנים הבאות, לאחר שיחלפו שנות הערלה, ניתן יהיה ליהנות ממנו, אין הברכה לבטלה ("רב פעלים" או"ח חלק ג' סימן ט', ועיי"ש עוד מה שהעיר על דברי ה"פרי מגדים").

דף נז/א את ה' אלקיך תירא - לרבות תלמידי חכמים

תאריהם של תלמידי חכמים

סוגייתנו מספרת, כי בבית מדרשו של שמעון העמסוני, היו דורשים את כל תיבות ה"את" הכתובות בתורה. כאשר הגיעו לפסוק (דברים ו/יג) "**את** ה' אלקיך תירא", נמנע שמעון העמסוני מלדורשו כיון שלדעתו אין לירא אחרים זולת הקב"ה. עד שבא רבי עקיבא ודרש מהפסוק שיש לירא גם מתלמידי חכמים.

הזוהר הקדוש (פרשת בא דף ל"ח), דורש על הפסוק "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך **את פני האדון ה'**" - "**דא רשב"י**". כלומר, שכוונת הפסוק היא לרבי שמעון בר יוחאי. לכאורה, דברי הזוהר נראים קשים להבנה, כיצד זה נטלו תלמידי רבי שמעון בר יוחאי פסוק שנכתב על הקב"ה ועיטרו בו את רבם? אולם היעב"ץ (הביאו החיד"א ב"נצוצי אורות" על הזוהר) מבאר את דברי הזוהר על פי דברי סוגייתנו שאומרת, כי כבוד תלמידי חכמים הוקש לכבוד המקום. לפיכך, כפי שיש לעלות לרגל לפני האדון ה', כך גם יש לעלות לרגל אל תלמידי החכמים, כדוגמת רבי שמעון בר יוחאי.

דעתו זו של היעב"ץ ("שאלת יעב"ץ" א' ס"ו ס"ק ע"ג) שאין להכתיר אנשים בתארים שנאמרו על הקב"ה, באה לידי ביטוי גם במחאתו כנגד מעריציו של הגאון רבי אליעזר רוקח, אשר עיטרוהו בתשבחות ומליצות לרגל הכרתו כאב בית דין באמסטרדם ולשם כך השתמשו במילים מתוך הקדיש: "לעילא מן כל ברכתא ושירתא". בדברי מחאתו הוא מצטט את דברי רבי יהודה החסיד (סימן תתקל"ו), לגבי אדם שכתב לנדיב מפורסם: "**יהי כבוד אדוני לעולם**" - כי אסור לעטר ילוד אשה בתארים שנאמרו על הקב"ה. החיד"א (שם), מתייחס גם הוא למקרה דומה, כאשר בפתח מכתב לשר נכבד כתבו: "**אל: מלך יושב על כסא רחמים**", ואומר, כי צערו גאה כאשר שמע על הדבר.

דף נח/א שביעית תופסת דמיה

מכירת פירות שביעית

מבואר בסוגייתנו, כי כסף המשולם תמורת פרי שקדוש בקדושת שביעית - מתקדש גם הוא, ובנוסף לקדושה שיש לנהוג בפרי, יש לנהוג קדושה גם במעות, המכונים מעתה ואילך "דמי שביעית". בכסף זה אין להשתמש אלא לקניית דברי מאכל בלבד, שקדושת השביעית עוברת מן

שולחנות בז-זמנית. יורש העצר החל מסתמן בבירות ואותו זה הפחיד. אדי אלכוהול, איכרים בגילופין, צעקות וסביאה - מדוע יעביר את כל אלה לדורות הבאים? היה לא תהיה.

לא קלה היתה החלטה. מדוע קטנה בבית המרוח בשרה כי בעל המקום מעוניין לפגוש את כל באי המקום על כוסית. בקול רועד הוא בישר להם כי המקום שממנו יצאו לשנת הליל ואליו שבו מעבודתם - נסגרו! הוא הטביע את נרגנותם בגלי משקה, וקיווה לטוב.

השכם בבוקר נשמעה הדפיקה הראשונה, "רק כוסית אחת". הוא הציץ בישיש שהיה זה שנים מ'עשרה ראשונים' בבית המרוח, ורחמיו גאו. כוסית אחת בלבד, ותו לא. הישיש הניח בנקישה את הכוסית הריקה, ועיניו הביעו תחינה מהולה בתקווה - עוד כוסית. הרביעי שהופיע באותו יום כבר התלונן: גם לשלם וגם לעמוד בחוץ כעני בפתח? פתח את הדלת, נשב רגע ונלך.

יום דף יום, בית המרוח שב והמה כמימים ימימה, ונדמה היה לו כי צוואתו של הסבא רבא היא בגדר תקנה שאי אפשר לבטלה, גזירה היא מלפניו כי עד ביאת המשיח, דור אחר דור ילגימו מבוסמים.

השלט מאיר העיניים "סגור!" רק הגביר את תאוותם של בני המקום. דווקא אשתו ירדה לעומקו של ענין: "אם לא תעבור מכאן - לא יעזור כלום. הם ידפקו, אתה מכיר אותם, אתה תפתח, הם ישתו, הם ישלמו, ויחזרו למחרת פשוט נעבור והדלת תשאר מוגפת". בית המרוח נסגר. הפעם לא היה צריך שלט. הוא פשוט היה סגור.



לכל אחד בית המרוח שלו וההחלטות שלו. היישום...

לומדי דף היומי וותיקים מספרים, כי לפני שקבעו עיתים לתורה לא פעם ולא פעמיים החליטו נחושות כי היה לא תהיה - שוב לא יעבור עליהם יום בלא תורה. אך אם לא מימשו מיד את החלטתם, היא התממסה ונמוגה בערפילי החיים. את זכותם כקובעי עיתים לתורה הם הצליחו לרכוש לאחר שעשו מעשה: הלכו לבית הכנסת והצטרפו לשיעור, או-אז נתקבעה החלטתם בקרבם ושלט זוהר הונף מעליהם: "לומדי!".



במסגרת הראיונות שאנו מקיימים עם נציגי לומדי השיעורים ברחבי הארץ, שוחחנו השבוע עם הר"ר שמואל נבו הי"ו, גבאי בית הכנסת יד דוד בראשון לציון. ר' שמואל המכהן ממנהל בבנק לאומי, ניאות לפנות לנו מזמנו כדי לדבר על שיעור הדף היומי היקר כל כך ללבנו.

מתי וכיצד הוקם השיעור?

לפני ארבע וחצי שנים. שבוע אחרי שבוע ראינו את הקריאה שלכם בגליון לגבאי בתי כנסת המוזמנים לפנות כדי להקים שיעור דף היומי בקהילתם ואמרתי לעצמי: גם אנחנו צריכים שיעור בדף היומי. התקשרתי למוקד של מאורות והם לקחו את העניין בצורה מקצועית ועניינית. תוך ימים ספורים שלחו נציג לשיעור דוגמה שגם דיבר בפני קהל המתפללים. ברוך ה' היתה היענות גדולה ותוך שבוע ימים התייסד השיעור, בו משתתפים כשלושים אנשים, ובקביעות - בין חמש עשרה לעשרים איש. ר' שמואל מבקש להקדיש מילים חמות למגיד השיעור הרה"ג ר' יוסף בריקמן שליט"א: "הוא אדם משכמו ומעלה, יודע לנווט את השיעור בחכמה ומעטים הם הימים במשך השנה שהוא נעדר מן השיעור. להערכת כל שנה אינו נעדר יותר משלשה ימים! גם כאשר הוא עורך שמחה משפחתית הוא מארגן את הזמנים כך שהשיעור יימסר. הוא תמיד מגיע בזמן, לפני כולם, ואפילו מסרנו לו את מפתח בית הכנסת למקרה שהאחראי לא יגיע בזמן.

מה תרם השיעור לחיי הקהילה?

תרומה עצומה! בית הכנסת נראה אחרת והאנשים נראים אחרת. חיי הקהילה טובבים סביב הדף היומי. כולם יודעים שבשמונה וחצי בערב יש תפילת ערבית ואחר כך שיעור הדף היומי במשך שעה. הכל יודעים שבת הכנסת פתוח, ובאים. השיעור



תורם להווי הרוחני, ובסיומים באים כשבעים איש המבקשים להשתתף בחווייה הרוחנית. בשיעור שלנו התגבשה אווירה חמה ומשפחתית, אם חלילה אחד חולה - כולם תומכים, בשמחות - כולם משתתפים. זה כבר הרבה מעבר לשיעור, אנחנו כבר משפחה של תורה.



מה תאמר לאנשים הנמצאים בשלב של התלבטות אם להתחייב לקבוע עיתים לתורה?

אני אומר לאדם כזה: אם אתה רוצה שחיי היום-יום שלך בבית יראו אחרת - תצטרף! אני חוזר מאוחר מאדם מהעבודה, ואני לא מוותר על הדף היומי: הילדים יראו אותו הולך לבית הכנסת וזה גם יתרום לחיי המשפחה שלו. היום בשולחן שבת אנחנו לא מעלים כנושא מרכזי את החולין של העבודה אלא את הקודש של השיעור. למשל, עכשיו לומדים בהלכות שלאחר השיעור את נושא החתונה והחופה. אני מעלה על שולחן השבת את העניין ושואל: מי יודע למה מכסים בנינומא? וכך מבינים הלכה אחרי הלכה, שאין אלו מנהגים בעלמא שמישהו החליט להתחיל לנהוג אלא לכל דבר יש שורש, מקור וסיבה. גם הילדים והנכדים רוכשים כך ידיעות.

גם בני המשפחה מתחזקים מקביעות התורה של ראש המשפחה, הילדים והנכדים יודעים שסבא נמצא בשיעור והם באים או לפני השיעור או אחר כך, וכך נקבע בלבם שסבא לא רק עובד בבנק אלא גם לומד תורה!

כשרי שמואל מדבר על שיעור הדף היומי המתקיים בבית הכנסת שלו, אפשר לחוש כאילו הוא מדבר על אחד מבניו. הוא מציין בהערכה רבה את ר' אבי תאומים הי"ו, אשר מנפיק בבית הדפוס שלו את כל המודעות והכרזות הנדרשות עבור השיעור, במאור פנים ושלא על מנת לקבל פרס, ושב ומדבר בחום על מגיד השיעור שליט"א ומבקש לציין את תודתו גם לבני משפחתו של מגיד השיעור הנושאים בעול באהבה וברצון מתוך שמחה.

המעוניין לזכות את הרבים בספור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף נז/א את ה' אלוֹקֵיךָ תִירָא לרבות תלמידי חכמים **יראת ת"ח - יראת ה'**

תמהו הכל:

ימה עשה שמעון העמסוני ומה ריבה רבי עקיבא ב'ואהבת את ה' אלוֹקֵיךָ'?

ביאר המהר"ל: אין כל מניעה לאהוב תלמיד חכם כאהבת ה'. אולם יראה היא כינוי לאלוקות אפילו עבודה זרה נקראת אצל עובדיה יראה - 'הוציא יראתו מחיקו'. ירא שמעון העמסוני לרבות תלמידי חכמים. עד שבא רבי עקיבא ולימד כי יראת ת"ח היא היא יראת ה', כיון שחלק מחכמתו להם, ותלמידי החכמים טפלים לה' ודבקים בו (נתיבות עולם).

דף נט/א ושואל מתנות יחיה

צדקה לעני

האם אין לעני לקבל צדקה משום שנתת מתנות?

הכסף אליהם עם רכישתם. כסף זה ניתן לפדות מקדושתו על ידי חילולו על פרי, שאליו עוברת הקדושה שנתפסה על המעות (רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ו' הלכה ז').

למעשה, הלכה זו נוהגת מידי יום ביומו, במקרים רבים ומגוונים. הדוגמא הפשוטה לכך היא, כאשר לאדם יש פירות שביעית בביתו, והוא מבקש למכור חלק מהם לחבירו. מכירה זו אינה אסורה, כפי שפסק הרמב"ם (שם הלכה א), שאיסור מכירת פירות שביעית הוא דווקא לסחור בהם, אך מותר למכור מעט מהם, אולם הכסף ששולם תמורת הפירות, הרי הוא קדוש בקדושת שביעית.

מדוע אין משביתים את חיי המסחר? מאחר שפירות השביעית אינם מאבדים מקדושתם לעולם, אף אם נמכרו פעמים רבות, עוררו הפוסקים שאלה נוקבת, מדוע מותר בארץ ישראל להשתמש בשטרות כסף ובמטבעות בשנת השמיטה ובשנה שלאחריה? הרי אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות סוחרים בפירות שביעית בלא שמירת גדרי ההלכה המאפשרים להמנע ממכשול, ולפיכך, הכסף שברשותם קדוש בקדושת שביעית, ויש לחשוש שמא כל כסף שמתגלגל לידינו שימש בעבר כתשלום עבור פירות שביעית!

הפוסקים שדנים בנושא זה מבארים, כי מאחר שרוב המסחר אינו מתנהל על ידי תשלום במזומן אלא באשראי או בהקפה, על כן, רוב הכסף המצוי בידי הציבור אינו קדוש בקדושת שביעית, ולפיכך אין לחשוש שמא כל מטבע או שטר שהתגלגלו לידינו קדושים בקדושת שביעית (עיין "חזון איש שביעית סימן ס"ק י"ז; שו"ת "מנחת יצחק" חלק ו' סימן קכ"ט).

הגדרתו של העודף: הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, (שו"ת "מנחת שלמה" חלק א' סימן מ"ה) דן בנושא זה מצד נוסף. כאשר אדם רוכש דבר-מה בחנות שבעליה אינם מקפידים על קדושת שביעית, לכאורה העודף שמקבל הלקוח קדוש בקדושת שביעית, שהרי כסף זה שולם לפני כן על ידי לקוח אחר עבור פירות השביעית! אולם, הגרש"ז מעלה סברא, שאין לחשוש לכך, שכן, כאשר הלקוח נותן שטר למוכר ומקבל תמורתו עודף, למעשה, הם מחליפים ביניהם שטרות, ואם כן, הקדושה שהיתה על השטר שהיה בידי המוכר, עוברת אל השטר החדש שמקבל המוכר מהלקוח, ושוב נותר בידי הלקוח שטר בלא קדושת שביעית.

דף נח/ב הנוטל שכר לדון דיניו בטלים

עדותו של בלש

כידוע, דיין אינו רשאי ליטול ממון מאדם העומד לפניו לדין, שנאמר (שמות כג/ח) "ושחד לא תקח". גם לעד אסור ליטול ממון עבור עדותו, שכן, בכך הוא הופך ל"נוגע בעדות", שאינו נטול פניות אישיות. סוגייתנו מביאה את דברי המשנה בבכורות (פרק ד' משנה ו') האומרת, כי אף שלכאורה רשאים דיין או עד ליטול שכר שישולם להם **בשווה על ידי שני הצדדים**, שהרי אין בכך שוחד וגם העד אינו נוטה לאחד מן הצדדים, מכל מקום תקנו חז"ל שדיינים או עדים אינם רשאים ליטול שכר על טרחתם, אלא כדי שכר בטלה [כלומר: סכום שהיו יכולים להשתכר אילו היו עוסקים במלאכה אחרת באותו זמן], ואם נטלו שכר רב מכך - דיניהם ועדותם בטלים (עיין "נתיבות המשפט" חו"מ סימן ל"ד סעיף י"ח). טעם התקנה הוא, משום שדיין ועד מקיימים מצווה ועליהם לעשותה בחינם, כפי שאין ליטול שכר על קיום מצוות נוספות, כגון לימוד תורה וכדומה.

כיצד דיינים נוטלים שכר על עריכת גיטין? הרמ"א (אהע"ז סדר הגט סעיף ד') מביא את דברי רבינו עובדיה מברטנורא (בכורות פרק ד' משנה ו') שכתב, כי דין זה חל גם על דיינים העורכים גט, מאחר שעריכת גט הרי היא כדין תורה ויש לחשוש לכשרותו של גט שדייניו נטלו שכר רב. אולם, הוסיף הרמ"א וכתב, כי אין נוהגים כדבריו, משום שדייני בית הדין אינם צריכים להיות נוכחים אלא בשעת מסירת הגט על ידי הבעל ליד האשה, אך ההשגחה על כתיבת הגט, חתימות העדים עליו ובירור שמות האיש והאשה, אינה אלא עבודת בירור הנחשבת כעבודת "משגיח כשרות", וודאי מותר ליטול על כך שכר (עיין "פתחי תשובה" שם ס"ק ו' שהביא "נודע ביהודה" מהדו"ת סימן קי"ד).

עדותו של בלש-חוקר פרטי: בפני בית דינו של רבה של ירושלים, הרב בצלאל זולטי זצ"ל, הופיע תובע שביקש לקרוא לעדות בלש שהועסק מטעמו בסוגיה שנידונה בפני בית הדין (פסקי דין רבניים חלק ה' עמוד ק"ח). הנתבעים ביקשו למנוע את עדותו של הבלש, שכן, הבלש מקבל את שכרו ממעסיקו, ולפיכך, הרי הוא כעד שמקבל שכר על עדותו, שפסול מלהעיד.



בית הדין הכריע כי הבלש אינו פסול לעדות, משום שאף שאסור לאדם ליטול שכר על אמירת עדות, אולם, אם מבקשים מאדם שיהיה נוכח במקום מסויים כדי לצפות במעשה המתרחש שם וכך יוכל להעיד עליו לאחר מכן, הוא רשאי ליטול על כך שכר, שהרי **ראיית** המעשה אינה חלק מאמירת העדות. כך גם הבלש המקבל את עיקר שכרו עבור עבודת הבילוש הכוללת בתוכה את **ראיית** המעשה, ולא עבור אמירת העדות.

דף נט/א משום דהפיך בה רב גידל גלגולה של דירה ברמת גן

הגמרא בסוגייתנו מספרת, שרב גידל ניהל משא ומתן עם בעליה של קרקע אותה רצה לרכוש. תוך כדי כך, רבי אבא, שלא ידע על כוונותיו של רב גידל, רכש את הקרקע, ורב גידל התלונן לפני רבי זירא שרבי אבא הרי הוא כאדם החוטף את לחמו של "עני המהפך בחררה". כאשר נודע הדבר לרבי אבא, הוא הסכים להעניק את הקרקע במתנה לרב גידל, אך לא למכרה לו, משום שאין זה סימן טוב לאדם המוכר את הקרקע הראשונה שרכש.

שיווק דירות ברמת גן: לפני שנים אחדות התגלגל דין תורה מעניין לבית דין, והכרעת הדיינים הסתמכה על דברי סוגייתנו. בעיר רמת גן הלך ונבנה בניין ששיווקו לציבור נמסר למתווך מסויים. המתווך השיג קונה והשניים סיכמו ביניהם כי למחרת היום יחתמו על זכרון דברים. אולם באותו ערב, בטרם הקונה רכש את הדירה, חתם הקבלן על זכרון דברים עם אדם אחר, ששלשל לידי הקבלן 3000 דולר כדמי קדימה. הקונה הראשון תבע, שבית הדין יפסוק כי לו זכות ראשונים לרכישת הדירה, משום שהוא "עני המהפך בחררה", ואין לאחרים רשות לרכוש אותה כל עוד הוא טורח ומחזר אחריה לקנותה. הקונה השני טען, כי אף על פי שחלילה אין הוא רוצה לעבור על דברי חז"ל שאסרו לזכות בחפץ שאחר מתעסק ברכישתו, אין הוא חייב להפסיד ממון בשל כך, ואם הוא יבטל את העסקה, הוא יפסיד את דמי הקדימה שנתן לקבלן.

אכן, בית הדין הכריע, כי הקונה השני רשאי להותיר את מקחו בעינו, ואין לדרוש ממנו להפסיד את דמי הקדימה. זאת, על פי המוכח מדברי סוגייתנו, שרבי אבא סירב למכור לרב גידל את הקרקע, משום שזהו סימן רע לאדם שמוכר את הקרקע הראשונה שרכש. הרי לנו, שלאחר מעשה, אין חיוב לבטל את המקח אם הדבר גורם להפסד ("משפטיך ליעקב" חלק ב' סימן י"א).

מכירת דירה כיום: בעל "כף החיים" (יו"ד קט"ז קפ"ח), מציין, כי מן הראוי לנהוג כמעשהו של רבי אבא שלא הסכים למכור את מקחו הראשון, משום שאין זה סימן טוב.

שותפות בבניין הארץ: הגר"ש וואזנר שליט"א (ש"ת "שבט הלוי" חלק ג' יו"ד סימן ק"ה) כתב, כי מאחר שהרמב"ם וה"שולחן ערוך" אינם מזכירים הנהגה זו, יתכן להוכיח שהם סברו שאין זו אלא הנהגה טובה בלבד, אך אין **חובה** לנהוג כן. בדבריו הוא מוסיף ואומר, כי כאשר אדם מוכר דירה בארץ ישראל כדי לרכוש דירה גדולה יותר, ודאי שאין בכך סימן רע, ואדרבה, סימן טוב הוא לו, שזוכה להשתתף בבניין ארץ ישראל.

לא ולא! השיב החיד"א (ש"ת "חיים שאל" עב/מד), העני אינו מקבל מתנה כלל; אדרבה, חז"ל אמרו שיותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית. בעל הבית הוא המקבל ולא העני...

נסא דברכתא

מעומקא דליבא
נשגור בזאת ברכת מזל טוב
לרגל השמחה השרויה במעונם של
הרבנים מגידי השיעורים מבית מדרשנו
הרה"ג אמיתי גדיש שליט"א
ביהכ"ס ענף יוסף - רחובות
לרגל הולדת הבן
הרה"ג בצלאל היימן שליט"א
ביהכ"ס יוצאי לוב - רמת גן
חתן ידידנו גבאי ביהמ"ד סוכוטישוב
הר"ד פנחס לזר הי"ו
לרגל הולדת הבת
הרה"ג מאיר עייש שליט"א
ביהכ"ס רונו ליעקב, ציון התנא בנימין הצדיק - צפת
לרגל הולדת הבן
הרה"ג אברהם פרנס שליט"א
ביהכ"ס כרמי דולב - דולב
לרגל נישואי הבן
בברכת התורה ולומדיה
מאורות הדף היומי

בשורה טובה ללומדי הדף היומי

יצא לאור הספר
"דבר שמואל"
ביאורים, הערות וחידושים על סדר הדף
במסכת קידושין
מאת הרב הגאון שמואל ברוך אליעזרוב זצ"ל
ניתן לרכישה ב"אוצר הספרים" (וייבקר)
רח' לבושי מרדכי 4, גאולה, ירושלים
טל': 02-5370821

לעילוי נשמת
הר"ר שמואל בצלאל עלפער ז"ל
ב"ר ישראל יצחק שו"ב הלפרין ז"ל
נלב"ע ה' בכסלו תשמ"ז
תנצב"ה
הונצח ע"י משפחת המלסדורף שיחיו

מאורות הדף היומי

משרד ראשי:
רח' ווגמן 1 (פינת חתם סופר 5)
Wagman street 1
P. O. B. 471 Bnei-Brak ISRAEL
tel: +972-3-5775333
פקס: 03-7601020
E-mail: meorot@meorot.co.il

לתרומות והנצחות טל: 03-5775307
מוקד ההזמנות 151-500-700

הקדם והנצח

את נשמות יקיריך ז"ל

שיום הזיכרון שלהם חל בחודשי
טבת, שבט, אדר וניסן
בגמרא המיוחדת "מהדורת נר תמיד"
בהוצאת "מאורות"

כתב בעל החפץ חיים:
"וכזה יראה הוא בעצמו לעשות לעילוי נשמת אביו ואמו שעמלו בכל כוחותיהם עליו... יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח. וכן ראיתי רבים נוהגים"

לפרטים והרשמה: (שי) טל. 03-5775307 פקס. 03-7601020

עשרות אלפי גמרות מודפסות ונלמדות לעילוי הנשמה המונצחת בעמוד הגמרא